

**ANO Pārtikas un
lauksaimniecības
organizācija**

**Starptautiskā augu aizsardzības
konvencija**

Pasaules augu resursu aizsardzība pret
kaitīgiem organismiem

FITOSANITĀRO PASĀKUMU STARPTAUTISKAIS STANDARTS NR. 14

Integrēto pasākumu izmantošana sistēmiskajā pieejā kaitīgo organismu riska pārvaldībai

Sagatavojis Starptautiskās augu aizsardzības konvencijas (*IPPC*) sekretariāts

---

Šī lapa ir ar nolūku atstāta neaizpildīta.

FPSS Nr. 14

**Integrēto pasākumu izmantošana sistēmiskajā pieejā kaitīgo
organismu riska pārvaldībai**

Sagatavojis Starptautiskās augu aizsardzības konvencijas sekretariāts
Pieņemts 2002. gadā; publicēts 2016. gadā

© *FAO* 2002

Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības organizācija [FAO] atbalsta šajā izdevumā sniegtā informatīvā materiāla izmantošanu, pavairošanu un izplatīšanu. Ja vien nav norādīts citādi, šo materiālu var kopēt, lejupielādēt un drukāt privāta pētījuma, izpētes vai mācību nolūkā vai izmantot nekomerciālos produktos vai pakalpojumus ar nosacījumu, ka no FAO kā avota un autortiesību turētāja ir saņemts atbilstošs apstiprinājums, un tas nepavisam nenozīmē, ka FAO atbalsta lietotāju uzskatus, produktus vai pakalpojumus.

FPSS pavairošanas gadījumā jānorāda, ka FPSS pašreizējās pieņemtās redakcijas ir iespējams lejupielādēt vietnē www.ippc.int.

Visi tulkošanas un adaptēšanas tiesību, kā arī tālākpārdošanas un citas komerciālās izmantošanas tiesību pieprasījumi tiek veikti vietnē www.fao.org/contact-us/licence-request vai nosūtīti uz e-pasta adresi: copyright@fao.org.

FAO informatīvie materiāli ir pieejami FAO tīmekļa vietnē (www.fao.org/publications), un tos var iegādāties vietnē: publications-sales@fao.org.

Šajā informatīvajā materiālā FAO norāda izmantotos apzīmējumus un sniedz informāciju, nepaužot savu viedokli attiecībā uz valstu, teritoriju, pilsētu vai apgabalu vai to pārvaldes iestāžu juridisko vai attīstības statusu vai to robežām. Konkrētu uzņēmumu vai ražotāju produktu (neatkarīgi no tā, vai šie produkti ir vai nav patentēti) pieminēšana nenozīmē, ka FAO tos apstiprina vai iesaka, dodot tiem priekšroku salīdzinājumā ar citiem līdzīgiem produktiem, kas nav pieminēti. Šajā informatīvajā materiālā ir pausti autora(-u) uzskati, kas ne vienmēr atbilst FAO uzskatiem vai politikai.

Publicēšanas vēsture

Šī nav standarta oficiāla daļa.

09.1997. *TC-RPPO* pievienoja tematu *Sistēmiskā pieeja fitosanitārajai sertificēšanai* (1997-001)

10.1999. *ICPM-2* pievienoja tematu *Sistēmiskās pieejas*

07.2000. *EWG* sagatavoja projekta tekstu

05.2001. **ISC-3** pārskatīja projekta tekstu un apstiprināja *MC*

06.2001. nosūtīja *MC*

11.2001. *ISC-4* pārskatīja projekta tekstu pieņemšanai

03.2002. *ICPM-4* pieņēma standartu

FPSS NR. 14. 2002. gads *Integrēto pasākumu izmantošana sistēmiskajā pieejā kaitīgo organismu riska pārvaldībai*. Roma, *IPPC, FAO*

07.2010. *IPPC* sekretariāts grozīja FPSS Nr. 14 ar grozījumiem *CPM-5* (2010. g.).

01.2014. *IPPC* sekretariāts norādīja, ka laikposmā no 2002. līdz 2006. gadam 1. pielikumu kļūdaini nomainīja uz papildinājumu. Šo kļūdu izlaboja 2011. gadā, kad standartu pārveidoja.

06.2015. *IPPC* sekretariāts iekļāva grozījumus un pārveidoja standartus atbilstoši standartu atcelšanas kārtībai no *CPM-10* (2015. g.).

Publicēšanas vēsture pēdējo reizi grozīta: 12.2015.

SATURS

Pieņemšana.....	6
IEVADS	6
Piemērošanas joma.....	6
Atsauces	6
Definīcijas	6
Prasību izklāsts.....	6
PRASĪBAS.....	8
1. Sistēmisko pieeju mērķis.....	8
2. Sistēmisko pieeju īpašības.....	8
3. Saistība ar <i>PRA</i> un pieejamās kaitīgo organismu riska pārvaldības iespējas.....	8
4. Nesaistītie un savstarpēji saistītie pasākumi	10
5. Izmantošanas apstākļi.....	10
6. Sistēmisko pieeju veidi.....	11
7. Pasākumu efektivitāte	11
8. Sistēmisko pieeju izstrāde	11
9. Sistēmisko pieeju novērtēšana	12
9.1. Novērtēšanas iespējamais iznākums.....	12
10. Pienākumi.....	12
10.1. Importētājvalsts pienākumi.....	13
10.2. Eksportētājvalsts pienākumi	13
1. PIELIKUMS Kritisko kontroles punktu sistēma	14

Pieņemšana

Fitosanitāro pasākumu pagaidu komisija pieņēma šo standartu ceturtajā sanāksmē 2002. gada martā.

IEVADS

Piemērošanas joma

Šajā standartā sniegtas norādes integrēto pasākumu izstrādei un novērtēšanai sistēmiskajā pieejā, piedāvājot to kā iespēju kaitīgo organismu riska pārvaldībai atbilstoši attiecīgajiem starptautiskajiem kaitīgo organismu riska analīzes (PRA) standartiem, lai ievērotu fitosanitārās importa prasības attiecībā uz augiem, augu produktiem un citām regulētajām precēm.

Atsauces

Šajā standartā ir atsauce uz Fitosanitāro pasākumu starptautiskajiem standartiem (FPSS). FPSS ir pieejami starptautiskajā portālā par fitosanitārajiem jautājumiem (IPP) <https://www.ippc.int/core-activities/standards-setting/ispms>.

Codex Alimentarius. 2003. *Hazard analysis and critical control point (HACCP) system and guidelines for its application. Annex to CAC/RCP 1-1969 (General principles of food hygiene) (Rev. 4 - 2003). Rome, Codex Alimentarius, FAO* [Pārtikas kodekss, 2003. g. Bīstamības analīzes un kritisko kontroles punktu sistēma (HACCP) un tās piemērošanas pamatnostādnes. CAC/RCP 1-1969 pielikums (Pārtikas higiēnas vispārējie principi) (4. red. - 2003. g.)].

COSAVE. 1998. *Lineamientos para un sistema integrado de medidas para mitigación del riesgo de plagas ("system approach") [Integrētās pasākumu sistēmas pamatnostādnes kaitīgo organismu riska mazināšanai ("sistēmiskā pieeja")]. Estandar Regional en Proteccion Fitosanitaria 3.13, v. 1.2. Asunción, Paraguay, Comité de Sanidad Vegetal del Cono Sur.*

IPPC. 1997. *International Plant Protection Convention. Rome, IPPC, FAO.* [IPPC. 1997.g., *Starptautiskā augu aizsardzības konvencija, Roma, IPPC, FAO.*]

WTO. 1994. *Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures.* Geneva, World Trade Organization. [PTO. 1994. g., *Nolīgums par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu.* Ženēva, Pasaules Tirdzniecības organizācija.]

Definīcijas

Šajā standartā izmantotās fitosanitāro terminu definīcijas ir atrodamas FPSS Nr. 5 (*Fitosanitāro terminu glosārijs*).

Prasību izklāsts

FPSS Nr. 2 (*Kaitīgo organismu riska analīzes pamatnostādnes [Framework for pest risk analysis]*), FPSS Nr. 11 (*Kaitīgo organismu riska analīze karantīnas organismiem [Pest risk analysis for quarantine pests]*) un FPSS Nr. 21 (*Kaitīgo organismu riska analīze attiecībā uz reglamentētiem augu nekarantīnas organismiem [Pest risk analysis for regulated non-quarantine pests]*) sniegti vispārēji norādījumi par pasākumiem kaitīgo organismu riska pārvaldībai. Sistēmiskās pieejas, kuras skaidri integrē pasākumus kaitīgo organismu riska pārvaldībai, varētu sniegt alternatīvu atsevišķiem pasākumiem, lai nodrošinātu atbilstoša līmeņa fitosanitāro aizsardzību, kāda ir importētājvalstī. Tās var izstrādāt arī situācijās, kad nav

---

pieejami atsevišķi pasākumi. Sistēmiskā pieeja rada nepieciešamību integrēt dažādus pasākumus, no kuriem vismaz divi ir nesaistīti ar kumulatīvo ietekmi.

Sistēmiskās pieejas ir ļoti daudzveidīgas. Kritisko kontroles punktu sistēmas piemērošana sistēmiskā pieejā var būt noderīga, lai noteiktu un novērtētu punktus izplatīšanas ceļā, kuros var samazināt un uzraudzīt noteikto kaitīgo organismu risku. Sistēmiskās pieejas izstrādē un novērtēšanā var izmantot kvantitatīvās vai kvalitatīvās metodes. Eksportētājvalstis un importētājvalstis var apspriesties un sadarboties sistēmiskās pieejas izstrādē un īstenošanā. Lēmumu par sistēmiskās pieejas pieņemamību pieņem importētājvalsts, izvērtējot tehnisko pamatojumu, minimālo ietekmi, pārredzamību, diskriminācijas aizliegumu, līdzvērtību un darbības iespējamību. Sistēmisko pieeju parasti izstrādā kā izvēles iespēju, kas ir līdzvērtīga pārējiem pasākumiem, bet tomēr mazāk ierobežojoša.

PRASĪBAS

1. Sistēmisko pieeju mērķis

Daudzi kaitīgo organismu riska pārvaldības elementi un atsevišķi komponenti ir aprakstīti FPSS Nr. 2, FPSS Nr. 11 un FPSS Nr. 21. Saskaņā ar *IPPC* 7. panta 2. punkta a) apakšpunktu visiem fitosanitārajiem pasākumiem jābūt tehniski pamatotiem. Sistēmiskā pieeja integrē pasākumus, lai atbilstu fitosanitārajām importa prasībām. Attiecīgos gadījumos sistēmiskā pieeja nodrošina līdzvērtīgu alternatīvu tādām procedūrām kā apstrāde vai aizstāj tādus ierobežojošākus pasākumus kā aizliegums. To iespējams panākt, izvērtējot dažādu nosacījumu un procedūru kopīgo ietekmi. Sistēmiskās pieejas sniedz iespēju izvērtēt procedūras pirms un pēc ražas novākšanas, kas var veicināt efektīvu kaitīgo organismu riska pārvaldību. Izvērtējot kaitīgo organismu riska pārvaldības iespējas, svarīgi apsvērt arī sistēmiskās pieejas, jo attiecīgo pasākumu integrēšana tirdzniecību var ierobežot mazāk nekā citas riska pārvaldības iespējas (jo īpaši tajos gadījumos, kad alternatīva ir aizliegums).

2. Sistēmisko pieeju īpašības

Sistēmiskajai pieejai ir nepieciešams viens vai vairāki pasākumi, kas viens no otra ir neatkarīgi, un var ietvert jebkādu skaitu pasākumu, kas ir savstarpēji saistīti. Sistēmiskās pieejas priekšrocība ir spēja risināt ar dažādību un nenoteiktību saistītos jautājumus, mainot pasākumu skaitu un iedarbību, lai nodrošinātu atbilstību fitosanitārajām importa prasībām.

Sistēmiskajā pieejā izmantotos pasākumus var piemērot pirms un/vai pēc ražas novākšanas, ja nacionālajām augu aizsardzības organizācijām (NAAO) ir iespēja uzraudzīt fitosanitārās procedūras un nodrošināt atbilstību tām. Tādējādi sistēmiskajā pieejā var ietilpt pasākumi, kas tiek piemēroti ražošanas vietā, pēc ražas novākšanas, iepakojšanas uzņēmumā vai preču pārvadāšanas un izplatīšanas laikā.

Sistēmiskajā pieejā var integrēt arī audzēšanas praksi, augu apstrādi, apstrādi pēc ražas novākšanas, pārbaudi un citas procedūras. Tāpat sistēmiskajā pieejā parasti ietilpst riska pārvaldības pasākumi, kas paredzēti piesārņojuma vai atkārtotas invadēšanās novēršanai (piemēram, partiju viendabīguma saglabāšana, pret kaitīgiem organismiem droša iepakojuma pieprasīšana, iepakojšanas zonu izklāšana ar aizsargmateriālu u. c.). Arī tādas procedūras kā kaitīgo organismu uzraudzība, slazdu izlikšana un paraugu ņemšana var būt sistēmiskās pieejas komponenti.

Sistēmiskajā pieejā var iekļaut pasākumus, kuros neiznīcina kaitīgos organismus un nesamazina to izplatību, tā vietā samazinot šo kaitīgo organismu iekļūšanas vai ieviešanās iespēju (drošības pasākumi). Šādi pasākumi būtu, piemēram, noteikti ražas novākšanas vai pārvadāšanas periodi, brieduma, krāsas, cietības ierobežojumi vai citi preču nosacījumi, izturīgu saimniekaugu izmantošana un ierobežota izplatīšana vai izmantošana galamērķī.

3. Saistība ar *PRA* un pieejamās kaitīgo organismu riska pārvaldības iespējas

Kaitīgo organismu riska novērtējuma (*PRA* 2. posms) rezultātā gūtos secinājumus izmanto, lai lemtu par kaitīgo organismu riska pārvaldības nepieciešamību un izmantojamo pasākumu iedarbību. Kaitīgo organismu riska pārvaldība (*PRA* 3. posms) ir process, kurā tiek apzināti veidi, kā reaģēt uz konstatēto risku, novērtējot šo procedūru efektivitāti un iesakot atbilstošākās iespējas.

Fitosanitāro pasākumu apvienojums sistēmiskajā pieejā ir viena no iespējām, kuru var izvēlēties par pamatu fitosanitārajām importa prasībām. Tāpat kā attiecībā uz visu kaitīgo organismu riska pārvaldības pasākumu izstrādi, jāņem vērā riska nenoteiktība. (Skatīt FPSS Nr. 11.)

Principā sistēmiskajām pieejām ir jāastāv no tādu fitosanitāro pasākumu apvienojuma, kurus ir iespējams īstenot eksportētājvalstī. Tomēr gadījumā, ja eksportētājvalsts ierosina pasākumus, kas jāīsteno importētājvalsts teritorijā, un importētājvalsts tam piekrīt, pasākumus importētājvalstī var apvienot sistēmiskajās pieejās.

Turpmāk apkopotas vairākas biežāk izmantotās iespējas.

Pirms stādīšanas:

- veselīgs stādāmais materiāls;
- izturīgas vai mazāk ieņēmīgas šķirnes;
- no kaitīgajiem organismiem brīvas teritorijas, no kaitīgajiem organismiem brīvas ražošanas vietas vai no kaitīgajiem organismiem brīvas ražošanas vietas daļas;
- ražotāju reģistrācija un apmācība.

Pirms ražas novākšanas:

- lauku sertificēšana/pārvaldība (piemēram, pārbaude, apstrāde pirms ražas novākšanas, pesticīdi, bioloģiskā apkarošana u. c.);
- aizsargājoši apstākļi (piemēram, siltumnīca, augļu ietīšana maisos u. c.);
- kaitīgo organismu vairošanās traucēšana;
- audzēšanas kontroles pasākumi (piemēram, sanitārie pasākumi/nezāļu kontrole);
- zema kaitīgo organismu izplatība (nepārtraukti vai noteiktos laikos);
- testēšana.

Ražas novākšana:

- augu novākšana noteiktā attīstības posmā vai gadalaikā;
- invadēto produktu iznīcināšana, pārbaude selekcijai;
- gatavības/brieduma pakāpe;
- sanitārie pasākumi (piemēram, piesārņotāju, “atkritumu” iznīcināšana);
- ražas novākšanas metode (piemēram, manuāla vai mehāniska (ražas) novākšana).

Apstrāde un glabāšana pēc ražas novākšanas:

- apstrāde (piemēram, fumigācija, apstarošana, uzglabāšana saldētavā, kontrolējama atmosfēra, mazgāšana, tīrīšana, vaskošana, iemērkšana, karstums u. c.);
- pārbaude un šķirošana (tostarp atlase konkrētām gatavības pakāpēm);
- sanitārie pasākumi (tostarp saimniekauga daļu noņemšana);
- iepakojšanas iekārtu sertificēšana;
- paraugu ņemšana;
- testēšana;
- iepakojšanas metode;
- uzglabāšanas zonu izklāšana ar aizsargmateriālu.

Transportēšana un izplatīšana:

- apstrāde vai pārstrāde transportēšanas laikā;
- apstrāde vai pārstrāde pēc ierašanās;
- gala lietošanas, izplatīšanas un ieviešanas punktu ierobežojumi;
- importa perioda ierobežojumi, ņemot vērā izcelsmes un galamērķa atšķirīgās sezonas;
- iepakojšanas metode;

-
- karantīna pēc ieviešanas;
  - pārbaude un/vai testēšana;
  - transportēšanas ātrums un veids;
  - sanitārie pasākumi (transportēšanas līdzekļi brīvi no piesārņojuma).

4. Nesaistītie un savstarpēji saistītie pasākumi

Sistēmiskā pieeja var sastāvēt no nesaistītiem un savstarpēji saistītiem pasākumiem. Pēc definīcijas sistēmiskajā pieejā jābūt vismaz diviem nesaistītiem pasākumiem. Nesaistīts pasākums var sastāvēt no vairākiem savstarpēji saistītiem pasākumiem.

Savstarpēji saistīto pasākumu gadījumā neizdošanās varbūtība ir aptuveni kumulatīva. Lai sistēma būtu efektīva, nepieciešami visi savstarpēji saistītie pasākumi.

Piemērs

No kaitīgiem organismiem brīva siltumnīca, kurai nepieciešamas gan divvērtņu durvis, gan visu ailu izklāšana ar aizsargmateriālu, ir piemērs, kurā savstarpēji saistītie pasākumi apvienoti, izveidojot nesaistītu pasākumu. Ja varbūtība, ka izklāšana ar aizsargmateriālu nedarbojas ir 0,1, un varbūtība, ka divvērtņu durvis nedarbojas ir 0,1, tad varbūtība, ka siltumnīca tiks invadēta, ir abu vērtību aptuvenā summa. Tāpēc varbūtība, ka vismaz viens no pasākumiem neizdodas, ir abu varbūtību summa mīnus varbūtība, ka abi pasākumi neizdodas vienlaikus. Šajā piemērā varbūtība ir 0,19 ($0,1 + 0,1 - 0,01$), jo abi pasākumi varētu neizdoties vienlaikus.

Ja pasākumi viens ar otru nav saistīti, sistēma cietīs neveiksmi tad, ja neizdosies abi pasākumi. Nesaistīto pasākumu gadījumā, neizdošanās varbūtība ir visu nesaistīto pasākumu rezultāts.

Piemērs

Ja sūtījuma pārbaudes neizdošanās varbūtība ir 0,05, savukārt pārvietošanas ierobežošanai uz konkrētām vietām tā ir 0,05, tad varbūtība, ka sistēma cietīs neveiksmi, būs 0,0025 ($0,05 \times 0,05$).

5. Izmantošanas apstākļi

Iespēju izmantot sistēmiskās pieejas var apsvērt, ja atbilst viens vai vairāki no turpmāk minētajiem gadījumiem.

- Individuālie pasākumi:
  - neatbilst fitosanitārajām importa prasībām;
  - nav pieejami (vai varētu kļūt nepieejami);
  - ir kaitīgi (precēm, cilvēku veselībai, videi);
  - izmaksu ziņā ir neefektīvi;
  - pārlietu ierobežo tirdzniecību;
  - nav īstenojami;
- kaitīgā organisma un kaitīgā organisma-saimniekauga attiecības ir labi zināmas;
- pierādīts, ka sistēmiskā pieeja ir efektīva līdzīgā kaitīgo organismu/preču situācijā;
- individuālo pasākumu efektivitāti iespējams novērtēt kvalitatīvi vai kvantitatīvi;
- attiecīgā audzēšanas, ražas novākšanas, iepakojšanas, transportēšanas un izplatīšanas prakse ir labi zināma un standartizēta;
- individuālos pasākumus var uzraudzīt un koriģēt;
- kaitīgo organismu izplatība ir zināma un var tikt uzraudzīta;
- sistēmiskā pieeja izmaksu ziņā ir efektīva (piemēram, izvērtējot preču vērtību un/vai

---

apjomu).

6. Sistēmisko pieeju veidi

Sistēmiskās pieejas ir daudzveidīgas un dažādas stingrības, sākot no sistēmām, kurās vienkārši apvienoti nesaistīti un jau zināmi efektīvi pasākumi, beidzot ar tādām sarežģītākām un precīzākām sistēmām kā kritisko kontroles punktu sistēmas (sk. 1. pielikumu).

Par efektīvām var uzskatīt arī citas sistēmas, kuru pamatā ir tādu pasākumu apvienojums, kas neatbilst kritisko kontroles punktu sistēmas prasībām. Tomēr kritisko kontroles punktu koncepcijas piemērošana parasti var būt noderīga citu sistēmisko pieeju izstrādē. Piemēram, nefitosanitārās sertificēšanas programmās var būt elementi, kas ir noderīgi arī kaitīgo organismu riska pārvaldībai un var ietilpt sistēmiskajā pieejā, ja vien procesa fitosanitārie elementi ir obligāti un NAAO tos var uzraudzīt un kontrolēt.

Lai pasākumu uzskatītu par sistēmiskajai pieejai nepieciešamo elementu, minimālās prasības nosaka, ka pasākumam ir jābūt:

- skaidri definētam;
- efektīvam;
- oficiāli pieprasītam (obligātam);
- uzraugāmam un kontrolējamam, ko veic atbildīgā NAAO.

7. Pasākumu efektivitāte

Sistēmiskās pieejas var izstrādāt vai novērtēt kvantitatīvi, kvalitatīvi vai izmantojot abas šīs metodes. Kvantitatīvā pieeja var būt atbilstošāka, ja ir pieejami piemēroti dati, piemēram, dati, kas parasti ir saistīti ar apstrādes efektivitātes noteikšanu. Kvalitatīvā pieeja jāapsver gadījumā, kad efektivitāti novērtē ar eksperta atzinumu.

Efektivitāti, kas piemīt nesaistītiem pasākumiem, kurus var izmantot kaitīgo organismu sastopamības samazināšanai, var izteikt dažādi (piemēram, pēc mirstības, sastopamības samazināšanās, saimniekaugu uzņēmības). Sistēmiskās pieejas vispārējās efektivitātes pamatā ir nepieciešamo nesaistīto pasākumu kopējā efektivitāte. Kad vien iespējams, tā jāizsaka kvantitatīvā izteiksmē ar ticamības intervālu. Piemēram, konkrētā situācijā var noteikt, ka efektivitāte būs ne vairāk par pieciem invadētiem augļiem no viena miljona augļu kopskaita ar 95 % ticamību. Ja šādi aprēķini nav iespējami vai netiek veikti, efektivitāti var izteikt kvalitatīvi kā augstu, vidēju vai zemu.

8. Sistēmisko pieeju izstrāde

Sistēmiskās pieejas izstrādi var veikt importētājvalsts vai eksportētājvalsts, bet ideālā gadījumā tas notiek, sadarbojoties abām valstīm. Sistēmisko pieeju izstrādes process var ietvert apspriešanos ar nozares pārstāvjiem, zinātniskajām aprindām un tirdzniecības partneriem. Tomēr par sistēmiskās pieejas piemērotību attiecīgajām prasībām lemj importētājvalsts NAAO, izvērtējot tehnisko pamatojumu, minimālo ietekmi, pārredzamību, diskriminācijas aizliegumu, līdzvērtību un darbības iespējamību.

Sistēmiskajā pieejā var ietilpt pasākumi, kas ir pievienoti vai pastiprināti, lai kompensētu nenoteiktību datu iztrūkumu, dažādības vai pieredzes trūkuma dēļ procedūru piemērošanā. Attiecīgajai kompensēšanas pakāpei sistēmiskajā pieejā jāatbilst nenoteiktības līmenim.

Pieredze un papildinformācijas sniegšana var rosināt atkārtotu pasākumu skaita un iedarbības izvērtēšanu ar mērķi attiecīgi mainīt sistēmisko pieeju.

Sistēmiskās pieejas izstrāde ietver:

- kaitīgā organisma riska identitātes un izplatīšanas ceļa apraksta no *PAR* iegūšanu;
- noteikšanu, kur un kad notiek vai ir piemērojami pārvaldības pasākumi (kontroles punkti);
- sistēmai būtisko pasākumu no citiem faktoriem vai nosacījumiem nošķiršanu;
- nesaistīto un savstarpēji saistīto pasākumu un iespēju noteikšanu nenoteiktības kompensēšanai;
- sistēmai būtiskās pasākumu individuālās un integrētās efektivitātes novērtēšanu;
- iespējamības un tirdzniecības ierobežotības novērtēšanu;
- apspriešanos;
- īstenošanu, izmantojot dokumentāciju, un ziņošanu;
- pēc nepieciešamības pārskatīšanu un mainīšanu.

9. Sistēmisko pieeju novērtēšana

Novērtējot sistēmiskās pieejas atbilstību fitosanitārajām importa prasībām, to, vai tās tiek izpildītas vai nē, jārikojas šādi:

- jāizvērtē esošo sistēmisko pieeju būtiskums gadījumos ar līdzīgiem vai tādiem pašiem kaitīgajiem organismiem citās precēs;
- jāizvērtē sistēmisko pieeju būtiskums gadījumos ar citiem kaitīgajiem organismiem tajās pašās precēs;
- jāizvērtē sniegtā informācija par:
  - pasākumu efektivitāti;
  - uzraudzību un pārtveršanu, paraugu ņemšanas datiem (kaitīgo organismu sastopamību);
  - kaitīgo organismu un saimniekaugu attiecībām;
  - kultūraugu apsaimniekošanas praksi;
  - pārbaudes procedūrām;
  - tirdzniecības ietekmi un izmaksām, tostarp laika faktoru;
- jāizvērtē dati atbilstoši vēlamajiem ticamības līmeņiem un attiecīgos gadījumos jāņem vērā nenoteiktības kompensēšanas iespējas.

9.1. Novērtēšanas iespējama iznākums

Tas var ietvert noteikšanu, vai sistemātiskā pieeja ir:

- pieņemama;
- nepieņemama:
  - efektīva, bet neiespējama;
  - nepietiekami efektīva (nepieciešams lielāks pasākumu skaits vai stiprums);
  - nevajadzīgi ierobežojoša (nepieciešams mazāks pasākumu skaits vai stiprums);
  - to nav iespējams novērtēt nepietiekamu datu vai nepieņemami augstas nenoteiktības dēļ.

Ja sistēmiskā pieeja ir atzīta par nepieņemamu, šā lēmuma pamatojums sīki jāapraksta un jāiesniedz tirdzniecības partneriem, lai veicinātu iespējamo uzlabojumu noteikšanu.

10. Pienākumi

Valstīm ir pienākums ievērot līdzvērtības principu, izvērtējot kaitīgo organismu riska pārvaldības alternatīvas, kas veicinās drošu tirdzniecību. Sistēmiskās pieejas sniedz būtiskas iespējas izstrādāt jaunas un alternatīvas kaitīgo organismu riska pārvaldības stratēģijas, bet to izstrādei un īstenošanai ir nepieciešama apspriešanās un sadarbība. Atkarībā no sistēmiskajā pieejā ietvertu pasākumu skaita un būtības var būt nepieciešams ievērojams datu apjoms. Eksportētājvalstīm un importētājvalstīm jāsadarbojas pietiekamu datu nodrošināšanā un savlaicīgā attiecīgās informācijas apmaiņā attiecībā uz visu kaitīgo organismu riska pārvaldības pasākumu, tostarp sistēmisko pieeju, izstrādi un īstenošanu.

10.1. Importētājvalsts pienākumi

Importētājvalstij jāsniedz konkrēta informācija par tās prasībām. Tajā ietilpst informācijas un sistēmas prasību precizēšana:

- jānosaka attiecīgie kaitīgie organismi;
- jāprecizē fitosanitārās importa prasības;
- jāapraksta nepieciešamā nodrošinājuma (piemēram, sertificēšanas) veidi un apmērs;
- jānosaka tādi punkti, kuriem nepieciešama pārbaude.

Attiecīgos gadījumos importētājvalstīm, apspriežoties ar eksportētājvalsti, jāizvēlas pasākumi, kas vismazāk ierobežo tirdzniecību, ja vien ir iespēja izvēlēties.

Importētājvalstij var būt arī citi pienākumi, tostarp:

- ierosināt uzlabojumus vai alternatīvas iespējas;
- auditēt (sistēmiskās pieejas plānots novērtējums un pārbaude);
- precizēt rīcību neatbilstības gadījumā;
- pārskatīt un sniegt atgriezenisko saikni.

Ja importētājvalstis piekrīt noteiktu pasākumu īstenošanai savā teritorijā, importētājvalstis ir atbildīgas par šo pasākumu īstenošanu.

Pieņemtie fitosanitārie pasākumi jāpublicē (*IPPC* 7. panta 2. punkta b) apakšpunkts).

10.2. Eksportētājvalsts pienākumi

Eksportētājvalstij jāsniedz pietiekama informācija, lai palīdzētu sistēmiskās pieejas novērtēšanā un pieņemšanā. Tā var būt informācija par:

- precī, ražošanas vietu un paredzamo sūtījumu apjomu un biežumu;
- attiecīgo ražošanu, ražas novākšanu, iepakojšanu/pārvadāšanu, transportēšanu;
- kaitīgo organismu un saimniekaugu attiecībām;
- kaitīgo organismu pārvaldības pasākumiem, kas ierosināti sistēmiskajai pieejai, un attiecīgie dati par efektivitāti;
- attiecīgajām atsaucēm.

Eksportētājvalstij ir arī citi pienākumi, tostarp:

- uzraudzīt/auditēt sistēmas efektivitāti un ziņot par to;
- veikt attiecīgas koriģējošās darbības;
- veikt attiecīgu uzskaiti;
- nodrošināt fitosanitāro sertificēšanu atbilstoši sistēmas prasībām.

Šis pielikums ir šī standarta preskriptīvā daļa.

1. PIELIKUMS Kritisko kontroles punktu sistēma

Kritiskajā kontroles punktu sistēmā ietilpst šādas procedūras:

- 1) noteikt pasākumu apdraudējumu un mērķus noteiktajā sistēmā;
- 2) noteikt neatkarīgās procedūras, kuras var uzraudzīt un kontrolēt;
- 3) noteikt kritērijus vai ierobežojumus katras neatkarīgās procedūras pieņemšanai/nepieņemšanai;
- 4) īstenot sistēmu ar uzraudzību atbilstoši vēlamajam ticamības līmenim;
- 5) veikt koriģējošu darbību, ja uzraudzības rezultāti norāda, ka kritēriji nav izpildīti;
- 6) pārskatīt vai testēt, lai apstiprinātu sistēmas efektivitāti un ticamību;
- 7) veikt atbilstošu uzskaiti un uzturēt dokumentāciju.

Šāda veida sistēmas piemērs tiek izmantots pārtikas drošības jomā, un to sauc par riska analīzes un kritisko kontroles punktu (*HACCP*) sistēmu.

Kritisko kontroles punktu sistēmas izmantošana fitosanitāriem mērķiem var būt noderīga, lai noteiktu un novērtētu apdraudējumu, kā arī punktus izplatīšanas ceļā, kur risku var samazināt, uzraudzīt un nepieciešamības gadījumā koriģēt. Kritisko kontroles punktu sistēmas izmantošana fitosanitāriem mērķiem nenorāda un nenozīmē, ka visiem kontroles punktiem ir nepieciešama kontroles piemērošana. Tomēr kritisko kontroles punktu sistēmas balstās tikai uz konkrētām neatkarīgām procedūrām, kas zināmas kā kontroles punkti. Uz tām attiecas riska pārvaldības procedūras, kuru ieguldījumu sistēmas efektivitātē var novērtēt un kontrolēt.

Tāpēc sistēmiskās pieejas fitosanitāriem mērķiem var ietvert komponentus, kam nav jābūt pilnīgi atbilstošiem kritisko kontroles punktu koncepcijai, jo tos uzskata par būtiskiem elementiem sistēmiskajā pieejā fitosanitāriem mērķiem. Piemēram, noteikti pasākumi vai nosacījumi pastāv vai ir iekļauti, lai kompensētu nenoteiktību. Tos nevar uzraudzīt kā neatkarīgas procedūras (piemēram, šķirošanu pakošanas vietā) vai var uzraudzīt, bet ne kontrolēt (piemēram, saikniekauga izvēle/uzņēmība).

Šī lapa ir ar nolūku atstāta neaizpildīta.

IPPC

Starptautiskā augu aizsardzības konvencija (*IPPC*) ir starptautiska vienošanās par augu veselību, kuras mērķis ir aizsargāt kultivētos un savvaļas augus, novēršot kaitīgo organismu ieviešanu un izplatību. Starptautiskā ceļošana un tirdzniecība ir intensīvāka nekā jebkad iepriekš. Cilvēkiem un precēm ceļojot pa pasauli, līdzī ceļo arī organismi, kas rada risku augiem.

Organizācija

- ◆ *IPPC* ir vairāk nekā 180 līgumslēdzējpusēs.
- ◆ Katrai līgumslēdzējpusēi ir sava nacionālā augu aizsardzības organizācija (NAAO) un oficiāla *IPPC* kontaktpersona.
- ◆ Lai valstīs veicinātu *IPPC* īstenošanu, darbojas deviņas reģionālās augu aizsardzības organizācijas (RAAO).
- ◆ *IPPC* sadarbojas ar attiecīgajām starptautiskajām organizācijām, lai palīdzētu uzlabot reģionālās un valstu spējas.
- ◆ ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (*FAO*) nodrošina sekretariāta pakalpojumus.

Starptautiskā augu aizsardzības konvencija (*IPPC*)

Viale delle Terme di Caracalla, 00153 Roma, Itālija
Tālr.: +39 06 5705 4812, fakss: +39 06 5705 4819
E-pasts: ippc@fao.org - Tīmeklī: www.ippc.int